Рік IX. Р. 1900 кн. I. Т. XXXIII.

33

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакциєю

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEVŚKYJ.

IX Jahrgang. 1900, I B. B. XXXIII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Вийшло 8. (20) I. 1900.

Рік IX. Р. 1900 кн. I. Т. XXXIII.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяцї під редакциєю

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEVŚKYJ.

IX Jahrgang. 1900, I B. B. XXXIII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарнї Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарского.

Вийшло 8. (20) I. 1900.

ЗМІСТ XXXIII ТОМУ.

1. Бронзові мечі з Турецького повіту (Галичина) (з рисунком), подав Михайло Грушевський . с. 1—4
2. *Про наголос в українсько-руській мові, студия д-ра Володимира Охримовича (далї буде) . с. 1—64
3. Варияпти на декотрі Шевченкові твори, подав Олександер Кониський . . . . с. 1—16
4. Miscellanea: а) Замітка про гетьмана Сагайдачного О. Щуровського; б) Як австрийський уряд був зацікавив ся Бойками, под. В. Гнатюк; в) Петро Лашкарьов (некрольоґ) і г) Митрофан Дикарів (некр. звістка) М. Грушевського . с. 1—6
5. Наукова Хроніка: 1) Огляд західно-европейської лїтератури по культурній і полїтичній історії, історії лїтератури й штуки за 1898 р., подає др. М. Кордуба — III. Нові часи; 2) Огляд часописей за 1898 р.: Часописи видавані по-за Україною . с. 1—54
6. Бібліоґрафія (рецензиї й справозданя, зміст на с. 45) с. 1—46
7. З Товариства (вересень—грудень 1899 р.) . . с. 1—5

В сю книжку перенесені материяли призначені для відділів Н. Хроніки і Бібліоґрафії томів XXXI і XXXII; се, як також потреба випустити скорше другу половину рефератів призначених на київський археольоґічний з'їзд (в т. XXXV і XXXVI) прискорили вихід т. XXXIII і XXXIV против звичайного.

Реферати призначені на київський археольоґічний з'їзд означені зьвіздкою *).

обома полеміка за те, чи можна в гербах литовсько-руської шляхти бачити герби первістно польські. Яблоновский обстає при своїм, давнїйше ще (Wisła 1891) висловленім поглядї, що герби литовсько-руські, розуміє ся ті, що до котрих нема явних доказів, що вони взяті з польської геральдики, кавказького походженя. Пєкосїньский же заперечує тому і говорить, що шляхтї литовсько-руській не вільно було приймати иньших гербів, як лиш польські. В полєміку ту вдавав ся також проф. Малецкий (Znaczenie unii horodelskiej z punktu widzenia heraldycznego) і розібравши документи, на яких опирає ся Пєкосїньский: акти городельські (1413), привилей Ягайла (1432) і вел. кн. Жиґимонта (1434), не згоджує ся з Пєкосїньским.

Наведемо тепер важнїйші для нас рецензиї з рубрики: „Recenzye i sprawozdania“, в скобках подаючи назвиско рецензента. Ю. Яворський Громовыя стрѣлки (Krček), Simiginowicz Das Prutthal in Galizien und in der Bukowina і Falkiewicz Monografia powiatu grodeckiego (Romer), Сапуновъ Матеріялы по исторіи и географіи Дисненскаго и Вильненскаго уѣздовъ Виленской губерніи (Marek), моноґрафії про Янів під Львовом Udziel'i і Pepłowsk'ого (Papée), Зверинскій Матеріалы для истор.-типографическаго изслѣдованія о православныхъ монастыряхъ въ Россійской имперіи (Marek), Данилевичъ Очеркъ исторіи Полоцкой земли до конца XIV в. (Marek), Харламповичъ Острожская православная школа (Marek), Трипольскій Къ исторіи почаевскаго монастиря (Marek), Kraushar Frank i Frankisci polscy (рецензия припізнена, але дуже основна, Korzon), Piekosiński Czy król Władysław Jagiełło był za życia królowej Jadwigi królem polskim (Prochaska), Worobkiewicz Die Orthodox-orientalische Kirche in Lemberg (Fiałek), Włast Opowiadania historyczne z dziejów okolicy Słuczy i jej dopływów (Wołyniak), Pierling Lettre de Dmitri, dit le Faut, à Clement VIII) Hirschberg), Тарановскій, Обзоръ памятниковъ магдебургскаго права западно-русскихъ городовъ литовской эпохи (Rolny), Piekosiński Rachunki dworu króla Jagiełły i królowej Jadwigi 1388—1420 (Prochaska). З актів і видань материялів оцїнено між иньшими: Акты издаваемые Виленскою археографическою комиссіею XIX, XXII (Marek), Archiv für slavische Philologie XVII, 4 (Brückner), Archivum XX. Sanguszków w Sławucie V (Semkowicz), Сборникъ матеріаловъ для исторіи просвѣщенія въ Россіи II (Marek) і Труды подольскаго епархіяльнаго истор. статис. Комитета VIII (Marek).

Як в кождім, так і в тім річнику подано богатий огляд лїтератури всесьвітної історії та огляд часописей і журналїв. *Ю. Л.*

Lud — четвертий річник його приніс не багато статий, що дотикали би українського народу, тай ті, що мають якусь стичність з на-

шою наукою, не мають ширшого значіня і згадуємо про них лише з обовязку справоздавця.

На перше місце треба тут поставити статю Фр. Ґавроньского: „Szczedrówki z Tarnawy“ (Добромильського пов.). Усїх пісень 10, з того одну не можна ніяк уважати щедрівкою, а скорше балядою. Між щедрівками нема ніяких нових. Запис цїлком лихий і служить дальшим доказом, що Поляки не годні нїчого доброго зробити там, де приходить їм стикати ся з нашою мовою. Аби мій висказ не видавав ся голословним, наведу кілька „взірцїв“, що мають бути записані нїби то в українській мові: złote pióreczka, tri rozbijnyki, buwaj zdrowyj — rosły wesełyj, z witrom, try świcy, pry perszyj świci, jichaj synońku, szableu zwywaje, swoju króliwnu i piw królestwa, sestrijczki, w czystym polu, w czystejkim polu, але z newołeńki, małeńka mu poświcuje, oj de kujesz, de pojidesz? Za horoju po diwoju, pas Iwanejko w horoj stadejko, sztyry par woływ. Як на 10 щедрівок — то думаю досить цитатів.

При тім, думаю, не від річи буде навести „філїпіку“ д. Ґавронського проти „гражданки“, бо вона дуже красно показує, як люди, не маючи нераз понятя про річ, не тілько пишуть про неї, але бажають при тім відгравати ролю авторитетів. Г. Ґавроньский пише: „Передовсїм мушу оправдати ся, чому я ужив латинського альфабету (себ при записуваню щедрівок). На мою думку він відповідає найлїпше кождій фонетицї ріжних відтїнків української мови і дозволює тим способом оминути правдивий хаос у вимові, що істнує всюда там, де записувачі послугували ся гражданкою, вводячи до неї довільні знаки і довільні зближеня звуків. Для лїнґвіста, для фільольоґа найдуть ся може які вказівки в тім фонетичнім хаосї, що вимагає не лиш знаня української мови, але й окремої науки відчитуваня і відгадуваня правдивих звуків, для етноґрафа всякі проби нїби докладного віддаваня звуків майже зовсїм непотрібні тим більше, що сама тота докладність дуже підозріла і непевна. Супроти того волїв я тримаги ся посередної дороги, заховуючи тілько „wybitniejszą akcentuacyę i dźwięk przeważający“ (?): piszou, szableu, ja, намість: piszoŭ, szableŭ, ta — як дехто пише. Буква, хочби поставити над нею 10 значків, і злучити з иньшими мягкими, не дасть докладного понятя звуку. Треба би хиба утворити якийсь окремий язик і альфабет.“

Правдивість і льоґічність тої тиради оцїнить собісам читач. А що ще до етноґрафічних здібностий д. Ґавронського, то, думаю, буде досить навести отсї його слова: „Я не порівнував тих мотивів, бо уважаю сю справу за передчасну; ми стоїмо ще все в стадиї збираня материялів, а порівнанє може наступити аж по зібраню.“ Я може за

багато зацитував тут, але таких характеристичних річий не треба поминати.

Друга річ, що дотикає Русинів, то „повіншоване“ з Бучача на новий рік, яке подав д. Служевский. Чого воно тут надруковане — не знаю, тим більше, що записувач не розумів його, як то видно зі стилїзациї. Зрештою нема в ньому нїчого нового.

Третя українська річ, се пісня додана до польського анекдота про пастуха, що хотїв легким коштом стати паном, як паралеля. Пісня ся подаєть ся у нас у читанках для народнїх шкіл п. н. Маланка і зачинаєть ся словами:

Поспішала Маланка
В понедїлок зранка
З молоком на місто...

Четверта статя — се справоздане дра Крчека про писанки. Свого часу порозсилала була редакция „Ludu“ квестионар в ріжні сторони нашого краю в справі писанок. На квестионар надоспіло досить відповідей, а д. Крчек зібрав їх і упорядкував. Між відповідями бувають деякі справдї цїнні, але багато також сьмітя, до якого не можна привязувати нїякої ваги. N. 151 дає приміром таку відповідь на одно питане: „але тепер рідше подибують ся писанки, бо через зносини з виборовими аґітаторами і через впливи Стояловского etc. нарід думає що раз більше про полїтику і спаношене, про перебиране в темні одяги і шовки — коли прирікають йому золоті часи — як про сїрак і свої красні звичаї.“ Ну, на таких відповідях не багато можна збудувати. Вони служать заразом доказом, що лїпше чоловікови обізнаному з предметом дослїдити меньшу територию, але докладно, нїж широку на підставі таких відповідий на квестионар, як повисше. Найцїкавійші між відповідями ще леґенди звязані з писанками, при помочи яких пояснює собі народ причину звичаю „писанки писати“.

Впадає також в очи, що з руських повітів і від Русинів вплинуло більше відповідий на квестионар, як з польських повітів і від Поляків.

Рецензий на українські етноґрафічні виданя нема і в сїм річнику, як і в попереднїх, нїяких.

З польських праць, уміщених в IV т. „Ludu“ належить піднести дуже інтересну працю Віторта „Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego“ і Здзярского „Pierwiastek ludowy w poezyi A. Mickiewicza.“

„Wisła“, що виходить у Варшаві, не помістила минулого року ніякого причинку до українсько-руської етноґрафії. Подала за те пару рецензий на книжки з того поля. *В. Г.*

Archiv für slavische Philologie (т. XX, стр. 1—652). Більшої нашої уваги варті з сїм томі отсї статї:

1) V. Jagić. — Einige Streitfragen. Статя обговорює три справи: 1. Zur Provenienz der Kijever glagolitischen Blätter. 2. Verwandschaftsverhältnisse innerhalb der slavischen Sprache. 3. Zur ort,-ert- und tort-, tert Formel. (Про другу справу, о скілько вона дотикає українсько-руського народу, була бесїда в XXVI т. Записок). Що до походженя київських глаголитських листків, то справа о стільки трудна, що сї листки — відривки перекладу латинського богослужебника (missale), отже мусїли повстати десь на заходї славянщини, а з другого боку писані дуже чистою староболгарською мовою (як нпр. Євангелиє Зоґрафське), винявши три явища: **ц, з** замість правильного старослав. **шт, жд** (з **tj, dj**) і **щ** замість **шт** з **ск** (або **ст**). Проф. Яґіч поясняє сї факти так, що переклад мусїв повстати під фактичним напором латинства на паннонських Славян десь зараз таки за безпосередних учеників св. Кирила і Методия, і через те задержано авторитет раз усьвяченої болгарської мови, а з другого боку консеквентне відступленє від чистого болгаризму в трех наведених точках належить паннонському перекладачеви, або останньому переписувачеви перекладу, до котрого сї листки належать.

В другій статї дає проф. Яґіч — по історичнім перегляді розвою питаня — короткий конспект тих язикових моментів, котрі можуть служити підставою осуду про близше або дальше посвояченє славянських бесїд і диялектів. „Кому не подобає ся вираз диялєкт, може натомісць сказати мова, для науки се річ побічна“ — каже автор на однім місци. І з його точки погляду се зовсїм справедливо. Становище автора тут чисто наукове, обєктивне, меньш-більш таке як природника, що має клясифікувати породи зьвірів або ростин без огляду на їх симпатиї або антипатиї до себе. Проф. Я. розріжняє пять головних славянських груп: 1) руську (Великороси, Русини-Українцї і Білоруси); 2) полуднево-славянську (Словінцї, Сербо-Хорвати і Болгари): 3) чесько-славянську (Чехи і Словаки); 4) лєхіцьку (Поляки, Кашуби і Полабцї); 5) лужицьку (Лужичане горішнї і долїшнї). З статї проф. Я. ясно видко не лиш, як поодинокі групи самі в собі богато мають з язикового погляду спільного, але також, як від одної групи до другої ведуть диялєктичні переходи немовби містки над провалами. Розуміє ся, проф. Я. нїчим не преюдикує анї полїтичних комбінаций анї претенсий на само-